

## Список використаних джерел

1. Баловсяк Н. В. Компетентність як результат освітнього процесу // Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції “Науковий потенціал світу-2004”. – Дніпропетровськ, “Наука і освіта”. – 2004.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доповн.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. - К.; Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2005.
3. Завадський І.О. та ін. Інформатика: 9 кл.: Підручник для загально освіт. навч. закл. / І.О.Завадський, І.В. Стеценко, О.М. Левченко. – К. : Видавнича група ВНУ, 2009. – 320 с.: іл.
4. Інформатика: 9 кл.: підручник для загальноосвіт. навч. закл. / Й.Я. Ривкінд, Т.І. Лисенко, Л.А.Чернікова, В.В. Шакоцько: за заг. ред. М.З. Згуровського. – К. : Генеза, 2009. – 296 с.: іл.
5. Кларин М. В. Интерактивное обучение – инструмент освоения нового опыта // Педагогика. № 7. 2000. С. 12-19.
6. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: „К.І.С.”, 2004. – 112 с.
7. Костюк Г. С. Избранные психологические труды. – М: Педагогика, 1988 – 304 с.
8. Машбиць Ю. І. Психологічні механізми навчання: теоретико-методологічні аспекти // Розвиток педагогічної і психологічної науки в Україні 1992-2002: Зб. наук. праць до 10-річчя АПН України. – Харків, 2002. – С. 469-481.
9. Морзе Н.В., Вембер В.П., Кузьмінська О.Г. Інформатика: підручник для 9 кл./ К. : УВЦ „Школяр”, 2009. – 384 с.: іл.
10. Наука в информационном обществе (русский перевод Science in the Information Society) [Електронний ресурс] 21:54 08.05.2008р. Режим доступу <http://www.ifap.ru/library/book096.pdf>
11. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. –Key competences for lifelong learning [Електронний ресурс] [http://europa.eu/legislation\\_summaries/education\\_training\\_youth/lifelong\\_learning/c11090\\_en.htm](http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11090_en.htm)

*Some methods of interactive teaching computer science, which can be used at the lessons are studied in the article. The role of this methods in forming the informative competence of student is considered.*

**Key words:** *informative competence, information, interactive teaching, methods, problem, ideas, group.*

УДК 378.016:004.9

Татауров В. П.\*

## ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

*У статті розглядаються підходи до визначення поняття «готовності до педагогічної діяльності» та її компонентного складу, зумовлені різним контекстом розгляду проблеми, методологічними засадами. Запропоновано складові поняття готовності до професійної діяльності майбутніх учителів початкових класів.*

**Ключові слова:** *формування готовності, компоненти готовності до професійної діяльності, компетентність, інформаційно-комунікаційні технології.*

У наш час розвитку та перебудови системи освіти, формування нових освітніх стандартів постає проблема підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів, які становитимуть рушійну силу для розвитку економіки, соціальної та культурної сфери, суспільних відносин у цілому. Широке використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у процесі викладання різних предметів у початковій школі сприяє формуванню загальних здібностей та вмінь

\* © Татауров В. П., 2012

(інтелектуальних, дослідницьких, креативних, комунікативних тощо) за рахунок зменшення ролі репродуктивної діяльності та реалізації особистісно-орієнтованого підходу. Н.В. Морзе зазначає що, формувати особистість учнів засобами ІКТ, їх інформаційну культуру має кожен учитель, а не лише вчитель інформатики [19]. Це свідчить про інноваційний характер змін, що відбуваються в освіті та суспільстві в цілому. В.Г. Кремень наголошує, що «інформаційне суспільство є інноваційним за своєю сутністю. Тому і освіта повинна набути інноваційного характеру, а її вихованці мають бути здатними до інноваційного типу життя і діяльності, глибоко засвоїти інноваційну культуру» [14].

Отже, інформаційне суспільство висуває нові вимоги до сучасного вчителя: це вміння орієнтуватися у великому обсязі інформації, використовувати ІКТ у професійній діяльності, прагнення до інноваційної діяльності, самоосвіти і саморозвитку. В свою чергу, пропонує новітні засоби, які сприяють формуванню особистості вчителя нової генерації. ІКТ виступають як в якості мети предмета навчання, так і в якості інноваційного засобу реалізації освітніх цілей.

Метою статті є аналіз сутності поняття «готовність до педагогічної діяльності» та визначення його компонентів із урахуванням впливу ІКТ технологій на освітній процес.

Зокрема, це стосується системи підготовки майбутніх учителів початкових класів, що зазнає значних трансформацій у зв'язку із упровадженням у навчально-виховний процес нових предметів. Серед них – «Сходинки до інформатики», який учні початкових класів будуть вивчати з 1 вересня 2012 року згідно з новим Державним стандартом початкової загальної освіти, який було ухвалено кабінетом Міністрів України (№462 від 20.04.11 року).

У зв'язку із упровадженням даного предмету проблема формування готовності майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності постає дещо в новому ракурсі. Зокрема, це обумовлено певним розривом між розвитком технологій, що пов'язані з мультимедійними програмними засобами та обладнанням, інтернет-сервісами дидактичного спрямування, мобільними пристроями та формуванням відповідної інформаційно-комунікаційної компетентності у майбутніх учителів. Цим зумовлена необхідність розробки методик підготовки майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності, які узгоджувалися б із сучасними тенденціями розвитку і використанням апаратно-програмних засобів у процесі викладання, сприяли б поліпшенню готовності до використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Проблему формування професійної готовності та її структуру досліджували Г.О. Балл, А.О. Деркач, Л.О. Кандибович, Л. М. Карамушка, О.М. Коберник, Д.С. Мазоха, В.О. Моляко, С. І. Равикович та інші науковці. Готовність до педагогічної діяльності майбутнього вчителя досліджували В.О.Сластьонін, О.Г.Мороз, Т.В. Садчинова, А.Ф. Линенко, Н.В. Кічук, Л.В. Кондрашова, О.М. Пехота, Г.В. Троцько та інші. Формуванню готовності майбутніх педагогів початкової школи до використання комп'ютера в майбутній професійній діяльності присвячені наукові роботи О.В. Суховірського, О.І. Шиман, Р.В. Моцика, Г.П. Лаврентьевої та ін.

Вітчизняні педагоги акцентують увагу на виявленні факторів, умов, дидактичних і виховних засобів, що дають змогу впливати на становлення і розвиток готовності майбутнього педагога. Психологи ж, у свою чергу, орієнтують на встановлення характеру зв'язків і залежностей між станом готовності та ефективністю діяльності.

Поняття психологічної готовності до педагогічної діяльності розглядається у контексті загального поняття психологічної готовності до праці. Окрім специфічних особливостей, що відрізняють один від одного різні види готовності до певної діяльності, існують характеристики, що є загальними для всіх видів діяльності. Загалом психологічна готовність до педагогічної діяльності являє собою сукупність певних станів особистості та її психологічних властивостей, що складають підсистеми короткочасної та тривалої готовності. В.О.Сластьонін називає їх термінами «психологічна» та «професійна» готовність.

Особливого значення для педагогічної практики мають обидва прояви психологічної готовності: короткочасна складова являє собою особливий психологічний стан, ситуативна готовність – вирішення конкретних навчально-виховних завдань.

Одним із пріоритетних напрямів у підготовці педагогічних кадрів, на думку А.Ф. Линенко, є удосконалення готовності майбутніх учителів до професійної діяльності [10].

Таким чином, саме в вищому педагогічному навчальному закладі у студентської молоді формуються основи педагогічної майстерності, закладаються основи майбутньої педагогічної діяльності. Існуюча система психолого-педагогічної підготовки в педагогічних вузах недостатньо спрямована на формування комплексу професійно значущих якостей особистості, які і забезпечують високий рівень професіоналізму майбутніх учителів суспільних предметів.

Підготовка майбутніх учителів до професійної роботи – це досить складний і тривалий процес, в результаті якого формується певна «модель готовності». Так, у дослідженні А.Ф. Линенко структура готовності до педагогічної діяльності складається з факторів особистісних і процесуальних (діяльнісних). У цю модель автор включає: педагогічну самосвідомість, ставлення, інтерес до педагогічної діяльності і потребу в ній, мотиви діяльності, педагогічні здібності, знання предмета і способів діяльності, навички й уміння, професійно значущі якості майбутнього педагога [10, с. 58]. Формування готовності майбутніх вчителів до професійної діяльності – це перш за все копичення знань, умінь і навичок практичної діяльності. Формування готовності студентів до практичної роботи спрямовано на підготовку їх до раціональної і досконалої діяльності.

Одним із завдань нашого дослідження є визначення сутності готовності та її структурних компонентів.

Так, на думку А.Ф. Линенко, «готовність» розуміється як цілісне утворення, яке характеризує емоційно-когнітивну і волюву мобілізаційність суб'єкта в момент його включення в діяльність певного спрямування [10, с. 56].

А.П. Войченко «готовність до педагогічної діяльності» трактує як властивість і стан особистості, рівень професійної підготовки випускника педагогічного ВНЗ. Він підкреслює, що «за своєю структурою професійна готовність випускника педвузу до педагогічної діяльності є багатшаровим, інтегрованим утворенням, компоненти якого тісно взаємопов'язані та взаємообумовлені, і відсутність у майбутнього учителя хоча б одного з цих компонентів обов'язково призведе до виникнення диспропорцій у структурі особистості спеціаліста» [1, 12].

«Готовність до професійного саморозвитку» О.М. Пехота визначає як складно структуроване утворення, яке забезпечує необхідні внутрішні умови для успішного професійного саморозвитку майбутнього вчителя [15, с. 216].

І.В. Гавриш у своїх дослідженнях розглядає «готовність до інноваційної професійної діяльності» як інтегративну якість особистості вчителя, що виявляється в діалектичній єдності всіх структурних компонентів, властивостей, зв'язків і відносин; складне особистісне утворення, що є умовою та регулятором успішної професійної діяльності вчителя [2, с. 46].

Г.В. Троцько, досліджуючи «готовність майбутніх педагогів до виховної діяльності», визначає її як цілісне, складне, особистісне утворення, що забезпечує високий рівень педагогічної діяльності й охоплює професійно-педагогічні погляди і переконання, професійну спрямованість психічних процесів, професійні знання, уміння долати труднощі, оцінювати наслідки своєї праці, професійно самоудосконалюватися [16, с. 15].

На думку С.А Литвиненко, «готовність до соціально-педагогічної діяльності» – це результат професійно-педагогічної підготовки, інтегральне багаторівневе динамічне особистісне утворення [11, с. 16].

К.М. Дурай-Новакова пропонує розглядати професійну готовність до педагогічної діяльності – «як цілісне вираження всіх підструктур особистості, зорієнтованих на повне й успішне виконання різноманітних функцій учителя. Професійна готовність до педагогічної діяльності – складне структурне утворення, центральним ядром якого є позитивні установки, мотиви й

освоєні цінності вчительської професії. У цю готовність входять також професійно важливі риси характеру, педагогічні здібності, сукупність професійно-педагогічних знань, навичок, умінь, певний досвід їхнього застосування на практиці. Професійна готовність знаходиться в єдності зі спрямованістю на професійну діяльність і стійкими установками на працю» [4].

Т.Г. Жаровцева визначає «готовність до роботи з неблагополучними сім'ями» як цілісну систему стійких інтегративних особистісних утворень (якостей), що володіє індивідуальними для кожного випускника ВНЗ ієрархічними особливостями і дозволяє йому забезпечити у процесі педагогічної діяльності взаємодії із дітьми та їхніми батьками [5, с. 11-12].

Незважаючи на розбіжності у трактуванні поняття «готовності», основними характеристиками готовності до педагогічної діяльності ми можемо визначити такі: цілісність, стійкість, інтегративність, динамічність, полікомпонентність цього утворення.

На даний час не існує єдиної думки щодо основних складових компонентів готовності.

Е.М. Саф'янц та Л.Г. Чернікова пропонують такі компоненти готовності, як:

- мотиваційний – сукупність мотивів, адекватних до цілей та завдань педагогічної діяльності;
- когнітивний – пов'язаний з пізнавальною сферою людини. Він являє собою сукупність знань, необхідних для продуктивної педагогічної діяльності;
- особистісний, тобто сукупність особистісних якостей, важливих для виконання професійної діяльності.

С. С. Гриншпун визначає три складові готовності: моральну, психологічну та професійну [3].

Л. В. Сохань, І.І. Єрмакова, Г.М. Несен акцентують увагу на таких компонентах готовності: мотиваційному (відповідальність за виконання завдань, почуття обов'язку); орієнтаційному (знання й уявлення про особливості та умови діяльності, її вимоги до особистості); операційному (володіння способами та прийомами діяльності, необхідними ключовими компетентностями); вольовому (самоконтроль, самообілізація, вміння управляти діями); оцінному (самооцінка своєї підготовленості і відповідність процесу розв'язання завдань оптимальним зразкам) [6, с. 92].

На думку А.Ф. Линенко, компонентами готовності є особистісний (емоційно-інтелектуальний, вольова, мотиваційна) та операціонально-технічна, що включає інструментарій педагога.

В.О. Сластьонін у професійній готовності педагога до виховної роботи виокремлює такі компоненти, як мотиваційно-ціннісний (особистісний) і виконавський (процесуальний). Різні сукупності компонентів готовності залежать від напрямку дослідження професійно-педагогічної діяльності науковців.

Отже, узагальнюючи дослідження вітчизняних науковців, ми визначили *основні компоненти готовності до педагогічної діяльності*, що можуть бути доцільними при організації підготовки до викладання предмета «Сходинки до інформатики»:

- 1) мотиваційно-цільовий компонент – передбачає професійні настанови, позитивне ставлення до професії, інтерес до неї, стійкі наміри присвятити себе педагогічній діяльності тощо;
- 2) змістово-операційний, до якого належать система професійних знань, умінь і навичок, педагогічне мислення, професійне спрямування уваги, сприймання, пам'яті, дії й операції, необхідні для успішного здійснення професійно-педагогічної діяльності;
- 3) орієнтаційний компонент – зміст якого складають ціннісно-професійні орієнтації, основою яких є принципи, погляди, переконання, готовність діяти відповідно до них;
- 4) оцінно-результативний компонент, який включає самооцінку своєї професійної підготовленості і відповідності процесу розв'язання професійних завдань оптимальним педагогічним зразкам;
- 5) емоційно-вольовий – вплив емоцій та почуттів на забезпечення успішного перебігу і результативності діяльності педагога;
- 6) психофізіологічний – необхідний функціональний стан організму, що забезпечує передумови виконання професійної діяльності.

- 7) креативний – здатність до створення нового, нетрадиційний підхід до організації навчально-виховного процесу, вміння творчо вирішувати будь-які професійні проблеми, взаємодіяти з вихованцями, колегами, батьками дітей, уміння розвивати креативність дітей, що втілювалося б у їх поведінці;
- 8) інформаційно-комунікаційний – необхідний набір знань, умінь та навичок, необхідних для застосування у професійній діяльності сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

В такому аспекті, всі вищезазначені підходи до визначення поняття «готовності до педагогічної діяльності» та її компонентного складу зумовлені, передусім, різним предметом дослідження, різним контекстом розгляду проблеми, методологічними засадами, а також зосереджуються й на авторській концепції дослідження. Тому, у свою чергу, різні підходи до трактування поняття «готовності до педагогічної діяльності» не виключають, а розширюють і поглиблюють уявлення про досліджуваний феномен.

На нашу думку, ІКТ компонент відіграє особливу роль у формуванні готовності майбутнього вчителя до професійної діяльності, адже під час його формування він впливає і на інші компоненти. Для того щоб сформувати цей компонент, необхідно добрати відповідні засоби. Таким засобом може бути навчально-методичний комплекс, що містить навчально-методичні матеріали, такі як теми навчальної дисципліни, конспект лекційних тем, плани і питання практичних занять, поради щодо підготовки до них і інструкції до самостійної та індивідуальної роботи, визначає форми та засоби поточного та підсумкового контролю, а також апаратно-програмні засоби, що використовуються і могли б використовуватися у майбутній професійній діяльності, а саме при навчанні предмета «Сходінки до інформатики».

Останнім часом науковці приділяють значну увагу розвитку та формуванню компетентностей учнів у різних сферах, таких як навчальна, соціальна, особистісна та інших. Це пов'язано з тим що відбувається перехід до компетентнісної парадигми навчання. У сфері опанування ІКТ технологій в процесі навчання даний підхід також розвивають, що виявляється у виявленні рівнів та компонентів ІКТ компетентностей учнів та вчителів, які бажано сформувати. Нині це стає актуальним також і в початковій освіті. Разом з тим взаємозв'язок питань розвитку ІКТ компетентності та формування готовності до професійної діяльності з використанням ІКТ технологій залишається мало розкритий. В той же час, розгляд саме цих питань стає особливо важливим з урахуванням введення такого предмета як «Сходінки до інформатики».

На переший погляд, можна сказати, що поняття «готовність» і «компетентність» схожі і перебувають у відношенні наслідування: готовність – компетентність. На нашу думку, вичерпний висновок російський учений Ю.В. Сенько. Результатом професійної підготовки є готовність випускника вищої педагогічної школи до педагогічної діяльності, а результатом професійної педагогічної освіти є професійна компетентність. На його думку, готовність до професійної діяльності як новоутворення майбутнього педагога є фундаментом його професійної компетентності. Тобто, і готовність, і компетентність – це рівні професійної педагогічної майстерності. Він наголошує, що ці поняття не знаходяться у відношенні наслідування: спочатку готовність, потім компетентність [17, с. 68].

Зазвичай термін «готовність до діяльності» науковці пов'язують з процесом професійно-педагогічної підготовки, а компетентність розглядають як результат педагогічної освіти. Поряд з цим, питання готовності до використання ІКТ і компетентності, які тісно пов'язані, не можна розглядати у відриві одне від одного.

Узагальнюючи усе нами сказане, приходимо до висновку, що необхідно сформувати у майбутніх вчителів початкових класів саме «готовність» до викладання предмету «Сходінки до інформатики». А для цього необхідно розвинути та сформувати ІКТ компонент педагогічної готовності.

## Список використаних джерел

1. Войченко А.П. Организация учебно-воспитательного процесса в педвузе как средство формирования профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности (на материале преподавания пед. дисциплин и пед. практики в нац. группах фак. рус. яз. и литературы): Автореферат дис. . канд. пед. наук: 13.00.01. – Фрунзе, 1980. – 25 с.
2. Гаврик І. В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності : дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04/1. В. Гаврик. – Х., 2006. – 475 с.
3. Гриншпун С.С. Свойства нервной системы и профессиональная деятельность // Школа и производство. – 1995. – №1. – С. 89-95.
4. Дурай-Новакова К.М. Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности: Автореф. дисс. . д-ра пед. наук: 13.00.01. – М., 1983. – 32 с.
5. Жаровцева Т. Г. Теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до роботи з неблагополучними сім'ями : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня доктора пед. наук / Т. Г. Жаровцева; ПДПУ імені К.Д.Ушинського. – Одеса, 2007. – 44 с.
6. Життєва компетентність особистості: Науково-методичний посібник / За ред. Л.В.Сохань, І.І.Єрмакова, Г.М.Нессен – К. : Богдан, 2003. – 520 с.
7. Кічук Н. В. Формування творчої особистості вчителя. – К. : Либідь. - 1991.- 96 с.
8. Кондрашова Л.В. Внеаудиторная работа по педагогике в педагогическом институте. – К.: Вища школа, 1988. – 159 с.
9. Кузьмина Н. В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н. В. Кузьмина. – М. : Высш. шк., 1990. - 119 с.
10. Линенко А. Ф. Педагогічна діяльність і готовність до неї: Монографія ОКФА. - 1995.-80с.
11. Литвиненко С. А. Теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора. пед. наук / НПУ імені М. П. Драгоманова / С А. Литвиненко. – К., 2005. – 40 с
12. Мороз О. Г. Підготовка майбутнього вчителя: зміст та організація. – К. : Правда Ярославичів, 1997. – 166 с.
13. Педагогика профессионального образования / под ред. В. А. Сластенина. – М. : Издательский центр «Академия», 2004. – 368 с.
14. Парламентські слухання 21 вересня 2005 року з питань розвитку інформаційного суспільства в Україні: офіційний веб-сайт Верховної ради України. Режим доступу: [http://portal.rada.gov.ua/control/uk/publish/article/news\\_left?art\\_id=63259&cat\\_id=46666](http://portal.rada.gov.ua/control/uk/publish/article/news_left?art_id=63259&cat_id=46666)
15. Пехота Е. Н. Индивидуализация профессионально-педагогической подготовки учителя : дис. доктора пед. наук : 13.00.04 – К, 1997. – 401с.
16. Садчикова Т. В. Формирование готовности студентов педагогических институтов к решению воспитательных задач в процессе обучения: дис. канд. пед. наук: 13.00.01 Волгоград, 1978. – 195 с.
17. Сенько Ю. В. Гуманитарные основы педагогического образования : курс лекций / Ю. В. Сенько. – М.: Издательский центр «Академия», 2000. – 240 с.
18. Троцько Г. В. Теоретичні та методичні основи підготовки студентів до виховної діяльності у вищих педагогічних навчальних закладах : автореф. дис. доктора пед. наук/ Г. В. Троцько ; Ін-т педагогіки і психології професійної освіти АПНУ. – К., 1997. – 54 с.
19. Intel® Навчання для майбутнього. – Електронний посібник, 3- е видання, Intel Corporation, 2005.

*The article describes the approaches to the definition of “readiness for educational activity” and its component composition due primarily to different context to the problem, and methodological principles; the concept of “readiness for educational activity of future teachers of primary school”: the relation between the concepts of “readiness” and “competence.”*

**Key words:** *the formation of rediness, the components of readiness for professional activities, competence, information and communication technologies.*